

Inhoudstafel

Blz.

Voorpagina	-
Bestuur	3
Clubnieuws	4
Eindactiviteiten	5
Medaillewinnaars 2024	6
Winnaar muntenpuzzel	7
Artikel puzzel - Het Antwerpse marine-arsenaal en de noodmunten van 1814	8-19
Rare jongens die Romeinen – Herodus Agrippa - 37-44 A.D.	20
Aankondiging nieuw boek – tijdschrift	21
Gerealiseerde prijzen vorige clubveiling van 13 oktober	22
Veiling – 13 oktober en afbeeldingen	23-26
In onze veiling - lot Nr 3	27-28
Was Anarevito a slave trader? - Chris Rudd	29-33
Agenda – oktober en aankondiging beurzen	34-36

VAN ECCELPOEL

Eten en drinken met smaak

Boodschappen doen bij Van Eccelpoel is zo veel meer dan een vinkje op de takenlijst!

Openingsuren

Maandag: gesloten

Dinsdag - vrijdag: 09u tot 18u

Zaterdag: 08u tot 18u

Zondag: 08u tot 12u30

www.vaneccelpoel.be

Bestuur

Frank Lippens	voorzitter – redacteur – webmaster secretaris/ penningmeester archivaris/ bibliothecaris	0475-552400	frank.lippens1@skynet.be
Koen De Pooter	veilingmeester – waardebeoordelingen	0473-556266	koen.de.pooter@telenet.be
Rudy Dillen	erevoorzitter		rudy.dillen@telenet.be
Wim Van Looy	Beheerder facebookpagina		

	Numismatica Herentals	
rekeningnummer	BE43 0014 2061 3601 - GEBABEBB	
lidgeld 2024	16 €	Lidmaatschap Numismatica Herentals EGMP
24 €		<i>Lidmaatschap Numismatica Herentals EGMP (buitenland)</i>
	12 €	Lokaal lidmaatschap Numismatica Herentals of voor leden van een andere EGMP-afdeling
15 €		<i>Lokaal lidmaatschap Numismatica Herentals of voor leden van een andere EGMP-afdeling (buitenland)</i>
	1 €	éénmalig daglidmaatschap voor nieuwe bezoekers.
Gratis toegang		Voor -18 jaar, vergezeld van een volwassen lid. Voor houders van een UITpas met kansentarif.
	UITpas	Korting op het lidgeld voor personen met kansentarif
Aangesloten bij	<i>De <u>Stad Herentals</u> als een erkende vereniging</i> <i>Het <u>E.G.M.P.</u> (Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde)</i> <i>Het <u>K.N.G.M.P.</u> (Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde)</i>	
website	www.numismatica-herentals.be	

Onze clubactiviteit

Adres

telkens op de 2e zondag van de maand, 8 - 12.30u
zaal St-Antonius, Kapucijnenstraat 7, 2200 Herentals

Volgende activiteit

zondag 10 november 2024 8 december - 12 januari 2025

Cover: antoninianus - Postumus

Vz: Gedrapeerde buste van Postumus naar rechts, met stralenkroon.

Omschrift: IMP C POSTVMVS P F AVG, de afkorting van Imperator Caesar Postumus Pius Felix Augustus.

Kz: Juno staande naar links, weegschaal in de rechterhand en de hoorn des overvloed in de linkerhand. Omschrift: MONETA AVG

(Zie artikel verder in het tijdschrift)

Clubnieuws

Nieuwe leden

Vanaf dit jaar kennen we een lichte groei betreft ons ledenaantal. Tijdens de Coronacrisis ging ons ledenaantal, omwille van diverse redenen, een flink stuk naar beneden. Wat ons vandaag zeer verheugd is, dat jongere mensen hun weg vinden naar het verzamelen. We naderen het mooie getal van 400 leden.

Prijslijst – drankbonnetjes

Door prijsstijgingen zijn we genooddaakt onze tarieven met 50 eurocent te verhogen. Deze prijsstijging zal doorgaan vanaf 1 januari 2025. Onze drankbonnetjes, die te verkrijgen zijn aan de toog, zullen ook in die zin aangepast worden. Vanaf 1 april (geen aprilgrap) zullen de nieuwe drankbonnetjes beschikbaar zijn. De huidige blijven geldig tot eind maart en worden daarna niet meer aangenomen.

Medailles-trouw-lidmaatschap (Ø70mm)

Voor zij die hem nog niet hebben afgehaald, ze blijven ter beschikking liggen aan de bestuurstafel. *(naamlijst zie verder)*

EGMP-Jaarboeken!

Zoals elk jaar liggen er weer een groot aantal jaarboeken te wachten voor ophaling. Voor zij die te ver wonen of niet in staat zijn om hun jaarboek af te halen kunnen voortaan opteren dat het naar hun thuisadres wordt opgestuurd. De verzendingskosten zijn voor de geadresseerde en bedraagt 5€. Na ontvangst van het bedrag zal het jaarboek verstuurd worden.

Indien akkoord voor verzending graag een mail naar frank.lippens1@skynet.be met de volgende gegevens: Naam en Voornaam + het correcte leveringsadres.

Lidkaarten 2025

Dit jaar zijn er veel lidkaarten (65%) niet opgehaald te wijten aan de invoering van het digitaal tijdschrift. De lidkaart is wel belangrijk als je wil genieten van kortingen bij een bezoek aan beurzen van de andere EGMP-verenigingen, ook om mee te dingen aan de tombola bij de A.V. van het EGMP. De nieuwe lidkaarten 2025 liggen klaar aan onze bestuurstafel. Om te vermijden dat er weer teveel lidkaarten blijven liggen zijn we vanaf januari 2025 bereid om de lidkaarten op te sturen mits een opleg van 2€ bij het lidgeld met de vermelding “lidgeld en opsturen van de lidkaart 2025”.

Mede-auteurs!

Voor zij die graag een artikel gepubliceerd willen zien gelieve voortaan uw teksten te sturen aan: frank.lippens1@skynet.be. Let wel de auteur is aansprakelijk voor zijn bijdrage.

!! Bericht van het EGMP !!

Zoals elk jaar organiseert het EGMP in 2025 weer een grote jaarlijkse veiling voor onze EGMP-leden. Om de laatste kavels binnen te halen, zijn we nog op zoek naar bijzondere stukken. Heb je losse munten van goede kwaliteit of leuke setjes met meerdere munten? Dat zou perfect zijn, vooral voor onze starters en jeugdleden!

We zoeken munten uit allerlei periodes: de oudheid, middeleeuwen en moderne tijd. Omdat we een Belgische vereniging zijn, hebben we extra interesse in stukken uit de Graafschappen, de Bourgondische, Spaanse en Oostenrijkse Nederlanden. Uiteraard zijn munten uit België en Belgisch Congo ook meer dan welkom. Daarnaast kunnen ook interessante boeken een mooie plek krijgen in de veiling.

Heb je iets wat je wilt laten veilen? Laat het ons weten, we hebben namelijk hele gunstige voorwaarden voor deelnemers! De volledige veilinglijst verschijnt binnenkort op onze website en in De Muntklapper.

Vragen over deze veiling? Bezoek deze pagina: <https://www.egmp-vzw.be/veilingen.html>

Aanbieden van loten kan via onze veilingsmeester Johan Torfs => johan.torfs3@telenet.be

11.15u **Trekking van de jeugdombola**
munt + biljet + muntenset

gratis lootje voor -18 jaar
altijd-prijs!

11.25u **Aanwezigheidstombola**

gratis voor alle aangesloten leden

*Zilver - 100 francs Charlotte - Luxemburg	1963
*Zilver - 1000 escudo's EU voorzitterschap - Portugal	2000
*Zilver - 20 korun President Masaryk - Tsjecho-Slowakije	1937
500 dobras Saint Tome and Prince	1993

11.30u **Trekking lootjestombola**

1 € = 1 lootje 5 € = 6 lootjes

*Goud - 20 frank België, Albert I	1914
Zilver - 5 Francs, Leopold I - België	1850
Zilver - 500 francs QP 60 jaar Boudewijn - België	1990
Zilver - 100 francs Prins Karel - België	1949 FR
Zilver - 10 markkaa Atletiek - Finland	1971
*Zilver - 1 dollar Trans-Canada Railway - Canada	1981
*Zilver - 10 forint 100 jaar revolutie - Hongarije	1948
200 frank Adolf Sax	-

met telkens een lekkere fles Solatio rood - Frankrijk 2022

11.35u **Start van de clubveiling**

tijdig je biednummer afhalen

BRIGAND (5 jaar)

Jean Aerts (O-Turnhout), **Guy Bossijns (Brecht)**, Bart Ceulemans (Lint), Rudi Crouchs (Vliermaal), Hendrik De Backer (Zemst), Jozef Kesters (Schoten), Luc Kuypers (Equador), Korhaan Mainil (H-Aimeries), Tony Nollet (Hulshout), Werner Oris (Geel), Willy Ribus (Tessengerlo), Jozef Raeves (Zoersel), Emmanuel Tassier (St-P-Leeuw), **Frederik Tielens (St-P-Woluwe)**, Marcel Van Geel (Halle)

POORTER (10 jaar)

Guy Bossijns (Brecht), Andy De Maertelaere (Schilde), Freek Groenendijk (Hoorn), Patrick Heylen (H-Eksel), Paul Huybrechts, **Koenraad Rogiers (H-Zolder)**, Dave Stoelen (Heist o/d Berg), Jaak Swinnen (Gr. Brogel), Johannes Swinnen (Lommel), **Frederik Tielens (St-P-Woluwe)**, Willem Van Alsenoy (Antwerpen), Jozef Van Ham (Wuustwezel)

BEGIJN (15 jaar)

Johan Colpa (Schiedam), Louis Daems (H-Zolder), Ali Hifnawi (Geel), Diederd Loysch (Houthalen), **Michèle Niessen (Paal)**, André Poels (H-Zolder), **Koenraad Rogiers (H-Zolder)**, Georges Van der meirsch (St-K-Waver), Ron Fierst Van Wijnandsbergen (Sambeek)

KASTEELHEER (20 jaar)

Jenny Andries (H-Schiplaken), Robert De Ceuster (Diest), August Eyckmans (Westerlo), René Feyaerts (Tremelo), Walter Huysmans (Turnhout), Dirk Maes (Herentals), Patrick Moonen (Dessel), **Michèle Niessen (Paal)**, Jacques Priem (Ardoorie), François Vandeweyer (Herentals), Roger Van Nuffel (Morkhoven), Jos Verwimp (Herentals)

Medailles zijn duur.

Daarom verzoeken wij alle hoger vernoemden hun medaille te komen ophalen tijdens de clubactiviteit.

Leden in het groen hebben nog steeds niet hun verschillende jaargangen opgehaald.

Voor diegenen die te ver wonen of niet in staat zijn om de medaille(s) af te halen bieden wij de mogelijkheid ze naar hun thuisadres op te sturen (**op eigen kosten**).

De verzending zal door GLS uitgevoerd worden en de verzendingskosten zijn:

- in België – 7,50€

- naar Nederland – 12,50€

Te betalen op rekeningnummer BE43 0014 2061 3601 van Numismatica Herentals

Verzending enkel na ontvangst van het bedrag.

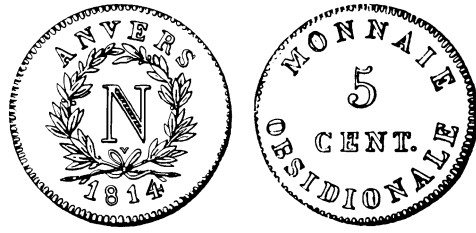
Indien akkoord voor verzending graag een mail naar frank.lippens1@skynet.be met de volgende gegevens: Naam en Voornaam + het correcte leveringsadres.

Opmerking

Bovenvermelde personen krijgen de tijd om te reageren tot 1 maart 2025. Daarna zullen de niet afgehaalde/ verstuurde medailles hergebruikt worden dit om de jaarlijkse grote kost te verminderen.

Zoekertje

Dhr. Mark Maene is op zoek naar een medaille van de steenkoolmijn van Marcinelle, speciaal van de reddersbrigade. Graag een mailtje naar mark.maene@gmail.com

koper Ø 30 mm

Tijdens de clubactiviteit van 13 oktober mochten we 28 invulstrookjes ontvangen. Alle strookjes waren juist ingevuld met het te zoeken woord: **WELLINGTON**. De schiftingsvraag: De oppervlakte bepalen van het plakkaat (*kopie*) 'Lazare Carnot 10 maart 1814 over de noodmunten van Antwerpen' bedroeg 1167,6 cm² het is **Vandevoort Jean** (Betekom) die de oppervlakte met 7,7 cm² benaderde (1175.3 cm²) en mocht dan ook terecht de zilveren prijsmunt met fles wijn in ontvangst nemen, proficiat Jean. Dank aan het ganse deelnemersveld en bedankt Leopold voor het aanleveren van de puzzel.

Vragen:

Oplossingen:

1. **Wat onderscheidt de proefslag van 5 cent 1814 van latere munten van 5 cent behalve groter en zwaarder?** CENT^s
2. **Wie waren de 2 graveurs van het Hopland en de Meir?** Ricquier en Van de Goor
3. **Wie was de ondernemer van de noodmunten geslagen in het Hopland en de Meir te Antwerpen 1814?** Joseph Wolschot
4. **Wie was de ondernemer van de noodmunten geslagen in het arsenaal te Antwerpen in 1814?** Pierre Lair
5. **Hoe heette de kerk op de Werf te Antwerpen die kort na 1814 gesloopt werd?** Sint-Walburgis
6. **Welk is geboorteplaats van graveur Jean Louis Gagnepain in Frankrijk?** Eவில்lers
7. **Wat was de voornaamste bezigheid van het marine-arsenaal van Antwerpen in 1814?** Oorlogsschepen bouwen
8. **Wie was de grote vijand van Frankrijk-Antwerpen in 1814?** Engeland
9. **Op welke plaats werd het arsenaal gebouwd in Antwerpen?** Sint-Michielsabdij
10. **Hoe heetten de eerste 2 gegraven dokken in Antwerpen destijds?** Groot en Klein dok

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
W	E	L	L	I	N	G	T	O	N

Het Antwerpse marine-arsenaal en de noodmunten van 1814

Leopold Verbist

10 ct Napoleon 1814, geslagen in het arsenaal, prestigemunt in zilver Ø 35 mm

Bezoek van Napoleon aan Antwerpen

In het begin van de jaren 1800 had Frankrijk bijna gans West-Europa veroverd. Als gevolg van de Franse Revolutie wilde Frankrijk zijn idealen exporteren naar alle buurlanden. De Zuidelijke Nederlanden waren reeds vroeger veroverd bij de slag van Fleurus (bij Charleroi) in 1794. Doordat kort nadien ook de Noordelijke Nederlanden werden veroverd kon de Schelde, die meer dan 200 jaar gesloten geweest was, worden heropend. Antwerpen was echter vervallen tot een plattelandsstadje. Engeland bleef de grote vijand.

Napoleon Bonaparte (1769-1821) deed een staatsgreep in 1799 en werd dan eerste consul, in 1802 eerste consul voor het leven en in 1804 keizer.

Napoleon bezocht Antwerpen de eerste keer op 18 juli 1803, toen dus consul. Dat viel hem erg tegen want hij zei het volgende: “Toen ik door de straten van Antwerpen liep zag ik niets dan verval en ruïnes. Antwerpen lijkt nauwelijks op een Europese stad. Deze morgen dacht ik dat ik in een stad in Afrika was. Alles moet hier nog gebouwd worden: een haven, kaaien, dokken, een landingsplaats”. Hij realiseerde zich echter dat Antwerpen een uiterst gunstige ligging had om Engeland te bedwingen en een landing mogelijk te maken: Antwerpen lag recht tegenover de Thames in de Noordzee en de diepe landinwaartse ligging betekende een grote bescherming. De andere Franse havens lagen namelijk allemaal aan het Kanaal en dat was niet zo gunstig.

Toelichting bij het plan van Antwerpen, van Ambroise Tardieu, 1805

Antwerpen heeft nog zijn wallen, die stonden op de plaats van de huidige leien. Daarbuiten in de velden liggen Borgerhout en Berchem, onderaan de Schelde. Links binnen de wallen de twee dokken, destijds Klein Dok en Groot Dok genoemd (vandaag Napoleondok en Willemdok). Rechts aan de wallen de citadel (die stond op de plaats van het huidige Museum voor Schone Kunsten). Links en rechts daarvan 10 en 9 sloopshellingen. Links van de 10 sloopshellingen het marine-arsenaal. Boven de 10 hellingen de 3 magazijnen van het arsenaal.

Toelichting bij het schilderij van Van Bree: Burgemeester Jan Steven Werbrouck (op de kaai) presenteert de sleutels van Antwerpen aan Napoleon (staand in de sloep); achter hem zit zijn echtgenote Joséphine de Beauharnais. Op de kaai alle belangrijke personen van Antwerpen. Rechts het witte paard van Napoleon. Op de voorgrond het Bierhoofd (een uitsprong in de Schelde). Links de Schelde en rechts de Bierpoort. Op de achtergrond de Werf (nog een uitsprong) met de Werfpoort en de Sint-Walburgiskerk.

PLAN

DE LA VILLE ET DE LA CITABELLE

D'ANVERS,

Dessiné et Gravé

PAR ANDRÉAS TARDIER.

LÉGENDE

- 1. Palais de Justice
- 2. Palais de l'Évêque
- 3. Palais de l'Évêque
- 4. Palais de l'Évêque
- 5. Palais de l'Évêque
- 6. Palais de l'Évêque
- 7. Palais de l'Évêque
- 8. Palais de l'Évêque
- 9. Palais de l'Évêque
- 10. Palais de l'Évêque

- 11. Palais de l'Évêque
- 12. Palais de l'Évêque
- 13. Palais de l'Évêque
- 14. Palais de l'Évêque
- 15. Palais de l'Évêque
- 16. Palais de l'Évêque
- 17. Palais de l'Évêque
- 18. Palais de l'Évêque
- 19. Palais de l'Évêque
- 20. Palais de l'Évêque

- 21. Palais de l'Évêque
- 22. Palais de l'Évêque
- 23. Palais de l'Évêque
- 24. Palais de l'Évêque
- 25. Palais de l'Évêque
- 26. Palais de l'Évêque
- 27. Palais de l'Évêque
- 28. Palais de l'Évêque
- 29. Palais de l'Évêque
- 30. Palais de l'Évêque

- 31. Palais de l'Évêque
- 32. Palais de l'Évêque
- 33. Palais de l'Évêque
- 34. Palais de l'Évêque
- 35. Palais de l'Évêque
- 36. Palais de l'Évêque
- 37. Palais de l'Évêque
- 38. Palais de l'Évêque
- 39. Palais de l'Évêque
- 40. Palais de l'Évêque

- 41. Palais de l'Évêque
- 42. Palais de l'Évêque
- 43. Palais de l'Évêque
- 44. Palais de l'Évêque
- 45. Palais de l'Évêque
- 46. Palais de l'Évêque
- 47. Palais de l'Évêque
- 48. Palais de l'Évêque
- 49. Palais de l'Évêque
- 50. Palais de l'Évêque

4. Palais de l'Évêque
dans les jardins de la Citabelle
5. Palais de l'Évêque
6. Palais de l'Évêque
7. Palais de l'Évêque
8. Palais de l'Évêque
9. Palais de l'Évêque
10. Palais de l'Évêque
11. Palais de l'Évêque
12. Palais de l'Évêque
13. Palais de l'Évêque
14. Palais de l'Évêque
15. Palais de l'Évêque
16. Palais de l'Évêque
17. Palais de l'Évêque
18. Palais de l'Évêque
19. Palais de l'Évêque
20. Palais de l'Évêque

Het marine-arsenaal van Antwerpen, detail van het plan van Ambroise Tardieu, 1805 De veelhoekige constructie links is het restant van de Sint-Michielsabdij.

De eerste consul Napoleon Bonaparte bezoekt Antwerpen op 18 juli 1803. Schilderij van Mathieu-Ignace Van Bree, kasteel van Versailles.

Bouw van het marine-arsenaal vanaf 1804

Napoleon besloot om van Antwerpen een machtige militaire haven te maken. In het noorden van de stad liet hij twee dokken graven die men het Klein Dok en het Groot Dok noemde (vandaag Napoleondok en Willemdok genoemd). In het zuiden van de stad liet hij een marine-arsenaal inrichten op de terreinen van de Sint-Michielsabdij (ten westen van de huidige Kloosterstraat), met scheepshellingen om oorlogsschepen te bouwen en kazernes voor de militairen. De Sint-Michielsabdij was een voormalige norbertijnenabdij die tijdens de Franse Revolutie gesloten werd en de paters verdreven. Duizenden arbeiders en soldaten klaarden de klus. Zelfs 700 galeiboeven werden aangevoerd vanuit Toulon, Bicêtre en Brest als goedkope arbeidskrachten. De galeiboeven liepen iedere morgen en avond geketend door de stad van hun slaapplaats in de citadel naar hun werk aan de dokken en terug. De Antwerpenaren keken vol afgrijzen naar deze menselijke wrakken.

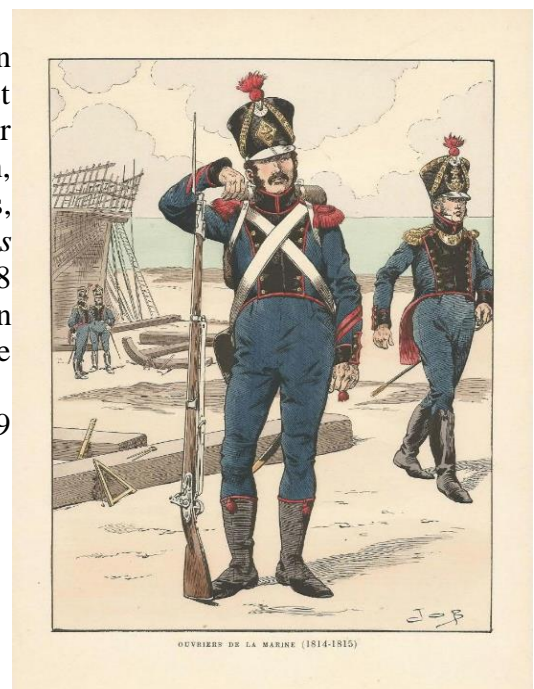

Napoleon beveelt het graven van de dokken te Antwerpen in 1803, schilderij van J.B. Huymans. Rechts het Hansahuis of Oostershuis (op die plaats staat nu het MAS), links de Schelde

De “Ouvriers Militaires de la Marine”

De Franse Marine bouwde oorlogsschepen in zijn verschillende arsenalen. Daarvoor had men natuurlijk niet alleen soldaten nodig die konden vechten, maar gespecialiseerde vaklui, zoals sloopstimmerlieden, houtzagers, breuwers, zeil- en katrolmakers, kuipers, touwslagers, enz. Men rekruteerde daarvoor *ouvriers conscrits* (dienstplichtige werklieden) die men vanaf 1808 *ouvriers militaires de la Marine* noemde, georganiseerd in bataillons. Deze kregen ook een eigen uniform, zie hiernaast.

Zo waren er in 1813 acht bataillons, ieder bestaande uit 209 man, inbegrepen 2 officieren: *Ouvriers de la Marine* > 1er, 2ème en 3ème bataillon de l’Escaut (= Schelde) bataillon du Danube, ook de l’Orient genoemd bataillon de Toulon bataillon de Cherbourg bataillon de Boulogne

bataillon de l'Espagne, ook de Rochefort genoemd

*Het Klein Dok (vandaag Napoleondok) en rechts het Hansahuis rond 1814 Anoniem.
Museum aan de Stroom, Antwerpen.*

Elk bataillon was als volgt samengesteld: 1 kapitein, 1 luitenant, 1 sergeant-major, 4 sergeanten, 1 korporaal-foerier, 8 korporaa's, 40 werklieden 1ste klasse, 64 werklieden 2de klasse, 88 werklieden de 3de klasse, 1 tamboer.

Hieraan ziet men duidelijk hoe belangrijk Antwerpen wel was: daar waren liefst 3 bataillons en in andere arsenalen maar één. Die bataillons werden wel eens ingezet op diverse plaatsen. Zo werd in 1813 het 1er de l'Escaut ingezet te Dantzig (Polen) en het 2ème te Glogau (Polen) en Torgau (Duitsland). Alleen het 3ème bleef ter plaatse om mee Antwerpen te verdedigen.

De *ouvriers militaires* van Antwerpen werden wel eens ingezet om Antwerpen te verdedigen. De Engelsen zagen met lede ogen aan dat er te Antwerpen een enorm marine-arsenaal werd aangelegd en oorlogsschepen gebouwd. Antwerpen werd gezien als *le pistolet braqué sur le cœur de l'Angleterre*. De Engelse vloot probeerde een landing te Walcheren in augustus 1809 om Antwerpen aan te vallen. Pierre Lair met zijn *ouvriers militaires* werd onmiddellijk opgeroepen om de Engelsen te stoppen. Men noemde dat *quitter la hache pour le fusil*. Maar veel strijd werd er niet geleverd want de Engelsen hadden een probleem: er was moeraskoorts uitgebroken op enkele van hun schepen, en ze moesten onverbiddelijk terugkeren. Die ziekte is vandaag niet meer gekend maar was waarschijnlijk een soort malaria.

Het beleg van Antwerpen

Vanaf 1812 keerden de kansen van Napoleon. Dat jaar verloor hij immers een leger van 600.000 man in Rusland en in 1813 werd hij verslagen in Duitsland. Begin 1814 moest Napoleon zich in Frankrijk zelf verdedigen tegen de invallen van de geallieerde legers van Engeland, Oostenrijk, Pruisen en Rusland. Nadat Russische en Pruisische troepen in januari 1814 Brussel hadden bevrijd, werd Antwerpen – dat zwaar versterkt was – ingesloten door Engelse en Pruisische korpsen. De stad werd verdedigd door een garnizoen dat bestond uit 15.000 manschappen van allerlei wapens. Toch wou de Engelse generaal sir Thomas Graham Antwerpen innemen en de Franse Schelde vloot uitschakelen. Na hevige gevechten en zware verliezen moesten de Fransen eind januari 1814 Deurne en Merksem ontruimen. Enkel Borgerhout en Berchem bleven als vooruitgeschoven versterkingen in hun bezit.

Lazare Carnot, een oudgediende van de Franse Revolutie en op pensioen, was begaan met de ernst van de situatie en bood op 24 januari zijn diensten aan Napoleon aan. Deze laatste benoemde hem tot gouverneur van Antwerpen. Zonder Napoleon nog ontmoet te hebben vertrok Carnot en kwam op 2 februari 1814 in de Scheldestad aan. De nieuwe gouverneur ontplooide onmiddellijk een grote activiteit: hij inspecteerde de verschillende versterkingen, monterde de troepen op, bezocht de hospitalen, organiseerde de bevoorrading en nam de nodige voorzorgen om de rust onder de bewoners te bewaren.

*De sloopstimmerwerven, rechts het restant van de Sint-Michielsabdij, links de Schelde.
Lithogravure van Fleury, 1806-10. Prentenkabinet, Antwerpen.*

De dag na Carnot's aankomst begonnen de geallieerden Antwerpen te bombarderen, waarbij de Franse vloot tot mikpunt werd genomen. De beschieting veroorzaakte echter weinig schade, en vertroebelde in geen geval het moreel van de troepen en van de Antwerpenaars.

Carnot legde de omgeving van Antwerpen in as (het Kiel, de Markgravelei en Haringrode) maar spaarde Borgerhout omdat hij oordeelde dat hem dat eerder voordeel dan nadeel opleverde; dit ondanks het feit dat de Sint-Willibrorduskerk en vele woningen reeds gevuld waren met brandbaar materiaal, klaar om te worden aangestoken.

De bevelhebber van het Pruisisch leger, generaal Friedrich Wilhelm Bülow, probeerde Carnot op 11 februari er toe over te halen om Antwerpen over te geven, zonder succes evenwel. Bülow liet Antwerpen dan links liggen en trok verder zuidwaarts. Zijn troepen werden vervangen door de Saksen, onder het bevel van de prins van Saksen-Weimar. Deze had 30.000 man ter beschikking en moest Antwerpen blokkeren, samen met de Engelsen. Het had immers weinig zin om er zware strijd te leveren: eens Parijs ingenomen zouden de andere steden vanzelf in de handen van de geallieerden vallen. Er bewoog dan ook nog weinig rond Antwerpen. Wel deed Carnot regelmatig uitvallen om zich te bevoorraden en om zijn troepen in beweging te houden. Op 31 maart 1814 capituleerde Parijs en op 6 april deed Napoleon te Fontainebleau troonsafstand. Hij werd verbannen naar het eiland Elba.

Charles-Jean Bernadotte stuurde op 8 april een brief aan Carnot om hem er toe aan te zetten om Antwerpen over te geven (Bernadotte was een maarschalk van Napoleon, maar hij was tijdig overgelopen naar de geallieerden en werd later koning van Zweden als Carl XIV Johan). Carnot

weigerde echter en antwoordde dat hij alleen orders aannam van de Franse regering. Daar Napoleon verslagen was had de belegering van Antwerpen geen zin meer en de geallieerden beëindigden de blokkade op 16 april. Maar zelfs dan bleef Carnot weigeren om Antwerpen te ontruimen.

Lodewijk van Bourbon, een broer van de onthoofde Lodewijk XVI, werd door de Franse senaat aangezocht om als Lodewijk XVIII de troon te bestijgen. Hij verbleef toen reeds 23 jaar in ballingschap in Engeland, en stond uiteraard aan de zijde van de geallieerden. Merk op dat Lodewijk XVII, de zoon van Lodewijk XVI, nooit de troon besteeg, hij stierf als kind in de gevangenis. Lodewijk XVIII landde op 23 april in Calais en gaf reeds op 25 april het bevel om Antwerpen uit te leveren aan de geallieerden. Carnot wilde dat echter niet zelf doen, zodat de overgave slechts op 5 mei plaatsvond, twee dagen nadat hij de stad verlaten had. Een officier die niet deelgenomen had aan de verdediging werd voor deze missie ter plaatse gestuurd. De Fransen moesten Antwerpen verlaten en de 3 bataillons de l'Escaut werden de 3 bataillons de Brest. Op 5 mei kon de Engelse generaal Graham, samen met de Pruisen, dan eindelijk Antwerpen bezetten, en dat deden ze dan ook met triomfantelijke parades en klokkengelui.

Het einde van het marine-arsenaal

Maar wat gebeurde er met het arsenaal? Op 17 april 1814 ondertekenden generaal Carnot en de Engelse generaal Graham een staakt-het-vuren. Op 23 april werd te Parijs een wapenstilstand getekend voor heel het Franse gebied. In een vredesverdrag van 30 mei te Parijs getekend werd over het lot van de schepen en het resterende oorlogsmateriaal beslist. Er werd overeengekomen dat Antwerpen geen militaire vestiging mocht blijven. Antwerpen mocht slechts een commerciële haven behouden. De twee dokken (Klein en Groot Dok) werden verder afgewerkt en kregen de namen van Napoleondok en Willemdok. Het arsenaal moest dus ontmanteld worden en de oorlogsschepen moesten verdwijnen. De gebouwen bleven er als ruïnes nog staan tot ze in 1830 afbrandden.

Op 5 mei werd nog een laatste lineschip, de Superbe, dat bijna klaar was te water gelaten. De oorlogsschepen werden verdeeld tussen de Fransen en de geallieerden. Op 30 juni werd door de Fransen nog tsaar Alexander van Rusland ontvangen in Antwerpen, die het arsenaal, de dokken en de oorlogsschepen kwam bewonderen. Weldra zou alles verdeeld en verspreid worden.

Van de Franse kant waren contre-admiral A.L. de Gourdon (die hiervoor speciaal naar Antwerpen gestuurd was) en kolonel Pierre Lair hiervoor verantwoordelijk. Er lagen toen in Antwerpen 47 grote oorlogsschepen, waarvan 20 helemaal uitgerust, 11 onttakeld en 16 nog op de hellingen in diverse fasen van afwerking. Van al deze eenheden werden drie loten samengesteld waarvan de waarde naar schatting ongeveer gelijk was en op 5 augustus werd ervoor geloot. Van de 47 schepen mocht Frankrijk er 29 behouden, nl. van de uitgeruste schepen 15, van de onttakelde 3 en van de in aanbouw zijnde 11. Al de nog onafgewerkte schepen werden nadien voor rekening van de partij aan dewelke ze toegewezen waren, samen met de hellingen waarop ze stonden, openbaar verkocht om afgebroken te worden.

Voor de andere bezittingen van de Franse marine gold dezelfde regeling, maar de toepassing ervan werd een zeer omslachtige onderneming. Het betrof immers, niet enkel de aanzienlijke voorraad oorlogsmateriaal in het marine-arsenaal geborgen, maar ook diverse installaties en gebouwen met hun inhoud in Antwerpen en in Vlissingen gelegen. De inventarisatie, schatting en toewijzing van al die goederen zou enkele maanden in beslag nemen. Gourdon en Pierre Lair bleven hiervoor in Antwerpen tot januari 1815.

Pierre Lair

Pierre Jacques Guillaume Lair, °10 augustus 1769 Caen †28 maart 1830 Mathieu, Calvados gehuwd op 13 juni 1802 te Dijon met

Rose Catherine Thorey °16 augustus 1782 Dijon †27 oktober 1803 Dijon, Côte d'Or dochter Geneviève Rose Cornélie Lair, °4 maart 1803 Le Havre, Seine-Maritime †1892

Pierre Lair was de zoon van een architect en was rijk getrouwd. Op de huwelijksacte staat als haar beroep vermeld: "propriétaire". Dat zegt genoeg. Haar familie bezat het Chateaux de Brécy te Creully sur Seulles (Calvados), dat voornamelijk diende als samenkomst voor de jacht. Het bleef in de familie

tot 1908 toen het verkocht werd. Mogelijk heeft het paar zich in de Calvados voor het eerst ontmoet, vermits zij van Dijon was. Helaas overleed zij op haar 21ste enkele maanden na de geboorte van hun enig kind. Moedersterfte gebeurde veel in die tijd. De dochter werd geboren te Le Havre waar het paar destijds woonde. De dochter werd evenwel 89 jaar!

*De scheepstimmerwerven te Antwerpen, links het arsenaal, rechts de Schelde.
Schilderij van Petrus Johannes van Regemorter, 1820. Museum aan de Stroom, Antwerpen.*

Pierre Lair studeerde af als scheepbouwingenieur in 1793 te Parijs en Brest. Hij was eerst actief in de bosbouw, die in de tijd van houten schepen zeer belangrijk was. In 1801 werd hij *chef du génie maritime* te Le Havre en in oktober 1803 *chef des travaux* te Boulogne van de flottielje die er werd verzameld voor een aanval op Engeland (die er nooit kwam). Hij was ook belast met het organiseren van de *ouvriers conscrit* (later *ouvriers militaire de la Marine* genoemd). In oktober 1805 verhuisde hij naar het arsenaal van Antwerpen en werd er *chef du génie maritime*, en *chef des ouvriers militaires*. Hij was dus toen al weduwnaar. Hij is nooit hertrouwd. Ten tijde van het beleg van Antwerpen in 1814 was hij 44 jaar. Hij was de verantwoordelijke voor het slaan van de noodmunten in het arsenaal. Kolonel Pierre Lair werd voor zijn uitzonderlijke verdiensten overladen met onderscheidingen. Hij werd ridder van het Légion d'honneur op 14 juni 1804, officier op 25 juli 1814 en commandeur op 22 mei 1825. Koning Louis XVIII gaf hem de adellijke titel van baron op 16 augustus 1821.

Jean Louis Gagnepain

Jean Louis Gagnepain, °19 november 1782 Evillers †19 maart 1837 Evillers, Doubs
gehuwd op 29 april 1823 te Bolandoz met

Jeanne Euphrasie Garnier, °11 maart 1783 Bolandoz, Doubs †14 mei 1861 Evillers, Doubs
zonen Jean Paul Désiré Gagnepain 1824-1882

en Jean Anatoile Lucien Gagnepain 1826-1899

Evillers en Bolandoz zijn twee dorpen in het Franse departement Doubs, grenzend aan Zwitserland. Hij was een sergeant van het 3ème *bataillon de l'Escaut*, die de stempels van de noodmunten van Antwerpen in 1814 graveerde. Hij was een van de handigste mensen van de *ouvriers militaires* en werd daarom aangezocht om de stempels te graveren.

Door zijn lage graad is hij natuurlijk veel minder bekend in de geschiedenis en veel moeilijker om van

hem vandaag nog informatie te vinden. Die is dan ook nogal fragmentarisch.

Zijn vader Pierre Antoine Gagnepain (1744-1820) was *armurier* (wapenmaker) die voor de overheid werkte en ook *horloger* (horlogemaker). Daar heeft Jean Louis zeker de knepen van de fijne mechaniek geleerd die hij later in het arsenaal goed kon gebruiken. Horloges waren destijds uitsluitend slingeruurwerken.

Door de vele oorlogen duurde de conscriptie (legerdienst) destijds 5 jaar te beginnen op de leeftijd van 20 jaar. Jean Louis was een *conscrit de l'an XII* (1803). Op 13 oktober 1803 gaf hij zich op in het stadhuis van Besançon als vrijwilliger voor de arsenalen van de marine met als beroep *armurier*. Zo kreeg hij een “feuille de route” om zich te begeven naar Oostende. Napoleon had maar op 18 juli 1803, tijdens zijn bezoek aan Antwerpen, de constructie van een arsenaal bevolen. Drie maand later zal daar waarschijnlijk nog niet veel van te zien geweest zijn; daarom de tussenstop in Oostende waar hij zijn militaire opleiding kreeg.

Slingeruurwerk uit de 19de eeuw >

Oostende was de voorgaande jaren herhaaldelijk aangevallen geweest door de Engelsen. Bij decreet van 11 juli 1803 beval Napoleon aan het hoofd van het oosterstaketsel van de vaargeul een platform te installeren dat geschikt was voor diverse stukken zwaar geschut, om de Engelsen op afstand te kunnen houden. Dat werd “Batterie du Musoir” genoemd. Waarschijnlijk zal Gagnepain aan de bouw hiervan hebben deelgenomen.

Napoleon liet ook nog het Fort Imperial (vandaag Fort Napoleon genoemd) bouwen van 1810 tot 1814 ten oosten van Oostende en het Fort Royal (later Fort Wellington genoemd, vandaag afgebroken, vervangen door de Wellington Renbaan) ten westen van Oostende van 1811 tot 1815. Maar toen was Gagnepain al lang overgeplaatst naar Antwerpen.

In Antwerpen werd hij dus een *ouvrier conscrit* en werd na enkele jaren bevorderd tot sergeant. Jean Louis was dus één van degenen die de opbouw van het arsenaal praktisch van in het begin meemaakte. Tijdens het beleg van Antwerpen in 1814 was hij 31 jaar.

Van Frédéric Verachter (1797-1870), die hij goed kende en later bibliothecaris van de Antwerpse stadsbibliotheek, weten we dat hij na het beleg van Antwerpen naar het marine-arsenaal van Cherbourg verhuisde waar hij chef werd van de dienst die de kompassen voor de schepen maakte. Heel zijn militaire carrière was hij vrijgezel. Hoe hij de marine verliet kunnen we wel raden: toen zijn vader in 1820 overleed verliet Jean Louis de marine om de horlogezaak van zijn vader over te nemen in zijn geboortedorp. Alleszins staat in de registratie van zijn huwelijk in 1823 te Bolandoz, een buurgemeente, (hij was toen 40 jaar) als zijn beroep: *horloger*. Ze kregen 2 kinderen. Hij overleed er in 1837 op de leeftijd van 54 jaar. De mensen werden toen meestal niet veel ouder. In zijn overlijdensacte staat als beroep: *mécanicien*.

De Munten

Het geld was in Antwerpen zeer schaars geworden want de stadskas was zo goed als leeg bij de aankomst van Carnot. Daarom schreef Carnot een gedwongen lening uit waar de gefortuneerde Antwerpenaren moesten aan voldoen. Maar ook het kleingeld was uit de circulatie verdwenen omdat de boeren uit de omgeving het hadden opgepot. Dus vroeg Carnot aan kolonel Pierre Lair van het arsenaal, of ze noodgeld konden slaan. Des Essards, inspecteur van de marine, en de graaf van Kersaint, prefect van de marine, waren weigerachtig omdat ze niet graag hun stock metalen op die manier zagen verdwijnen en suggereerden om die vraag te stellen aan J.F. Wolschot die een privé metaalverwerkend bedrijf had in Antwerpen. Die aanvaardde maar was slecht uitgerust om dat te doen waardoor het muntenslaan niet goed vlotte. Dus stelde Carnot opnieuw de vraag aan kolonel Pierre Lair om munten te slaan en die aanvaardde uiteindelijk. Er werd dus gemunt op twee plaatsen tegelijk: het atelier van Wolschot en het arsenaal.

Het frontblad toont een *prestigemunt* in zilver. Er zijn maar enkele exemplaren van deze prestigemunten bekend vandaag. Van Wolschot is het beschreven dat hij op 29 april 1814 een opendeurdag organiseerde in zijn atelier op de Meir waar hij ook enkele munten in zilver sloeg en aan wie hij die gaf. Ook voor het arsenaal zijn er vandaag enkele prestigemunten in zilver bekend, maar wanneer die geslagen werden en aan wie die gegeven werden is niet bekend. Zonder twijfel werden die gegeven als geschenk aan hooggeplaatste officieren van het arsenaal die naar het muntenslaan kwamen kijken.

Balancier bewaard in het Vleeshuis te Antwerpen

Mouton (museum Duisburg)

Het arsenaal beschikte over voldoende metaal (koper, brons en messing) bedoeld als scheepsbekleding of van oude kanonnen. Het arsenaal beschikte ook over apparatuur om munten te slaan: zowel balanciers (schroefpersen) als moutons (heiblokpersen). Bij een schroefpers wordt de kracht om de munten te slaan uitgeoefend door een draaiende schroef, bij een mouton door een zwaar vallend gewicht. Om een of andere reden verkoos Lair de moutons te gebruiken. Hij gebruikte ook “petits balanciers” om de muntplaatjes te ponsen. Hoe deze eruit zagen weten we niet. Hij voorzag 15 ovens om het metaal te smelten en in latten te gieten, voor 9 petits balanciers die 6 moutons konden bevoorraden. Uit latere verslagen bleek dat toch gebruik gemaakt werd van de balanciers i.p.v. de moutons. Pierre Lair moest hiervoor machines maken om de productie in het arsenaal vlot te laten verlopen met als doel 4000 munten per dag te slaan. Maar het einde van het beleg kwam sneller dan voorzien waardoor die grote productie niet echt op gang gekomen is.

Het muntenslaan in het arsenaal startte op 5 april en liep tot 30 april 1814, met een overschakeling van de N naar LL op 20 april.

10 en 5 cent Napoleon 1814 geslagen in het arsenaal

10 en 5 cent Louis XVIII 1814 geslagen in het arsenaal

Slagaantallen van het arsenaal:

10 cent Napoleon	18.000 ex.	3 varianten
5 cent Napoleon	16.800 ex.	5 varianten
10 cent Louis XVII	25.000 ex.	2 varianten
5 cent Louis XVIII	31.200 ex.	3 varianten

De hier afgebeelde munten zijn alleen deze geslagen in het arsenaal, waarvan er verschillende varianten bestaan, wat betekent dat er verschillende muntstempels gebruikt werden, alle met de hand gegraveerd door Jean Louis Gagnepain. De munten zijn verschillend gepatineerd afhankelijk van de bronslegering en de mate van oxidatie. De 10 cent Napoleon is vandaag moeilijk te vinden wat betekent dat de officiële slagaantallen mogelijk niet helemaal juist zijn. Niet afgebeeld zijn de munten geslagen door het atelier van Wolschot. Ze zijn gemakkelijk te onderscheiden: deze van het arsenaal hebben een parellistel, deze van Wolschot een streepjeslistel.

Na het beleg

Napoleon werd verbannen naar het eiland Elba, maar hij keerde nog eens terug voor de “100 dagen” in 1815. Hij slaagde er in een nieuw leger te verzamelen, maar hij werd definitief verslagen te Waterloo op 18 juni 1815 door een coalitie van Engelse, Nederlandse en Hannoverse troepen onder leiding van de hertog van Wellington en Pruisische troepen onder leiding van maarschalk Blücher. Napoleon werd dan opnieuw verbannen, deze keer naar het eiland Sint-Helena, waar hij in 1821 overleed.

Bibliografie

- Louis Baudez, *De zeeprefectuur van Antwerpen tijdens het Franse bewind 1803-1814*, deel I en II, Belgisch tijdschrift voor militaire geschiedenis 4, Brussel 1993.
- Testu, *Almanach impérial pour l'année M.DCCC.XIII présente à S.M. l'empereur et roi*, p. 346, Paris 1813.
- Service Historique de la Défense, site van Vincennes, <https://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/>
- Militair dossier van LAIR Pierre Jacques Guillaume, MV CC 7 ALPHA 1343
- Militair dossier van GAGNEPAIN Jean Louis, *Enrôlement volontaire de Jean Louis Gagnepain pour les arsenaux de la marine*, MV CC 7 ALPHA 941
- Geneanet, <https://nl.geneanet.org/>
- Stamboom van LAIR Pierre Jacques Guillaume Stamboom van GAGNEPAIN Jean Louis
- Archives Doubs, <http://recherche-archives.doubs.fr>
- L. VERBIST, *Generaal Lazare Carnot en de Antwerpse noodmunten van 1814*, Jaarboek E.G.M.P. 1992 blz. 169.
- L. VERBIST, *De varianten van de noodmunten van Antwerpen 1814 en de verzameling van het Vleeshuis*. Jaarboek E.G.M.P. 1997 blz. 45-89.
- L. VERBIST, *5 centiem noodgeld Antwerpen 1814*, De Muntklapper 26, april 2000.
- L. VERBIST, *De geschiedenis van de Antwerpse noodmunten van 1814, volgens archiefstukken*, Jaarboek E.G.M.P. 2001 blz. 197-216.
- L. VERBIST, *De medaille geslagen ter ere van Pierre Lair te Antwerpen in 1814*, Muntklapper 103, juli-augustus-september 2019.
- R. VAN UDEN, *Belegeringsmunten van Antwerpen 1814*, 2016.

AE Dupondius 30 mm – 19,68 g. Lyon 36 v C.

Bron: private collectie

Vz: gelauwerd hoofd van J.Caesar naar links. Rechts Octavius (Augustus). Tussen beide een palm overhellend naar rechts.

Legende: DVI IVLI IMP CAESAR DIVI F = “De goddelijke Julius, de opperbevelhebber Caesar, zoon van de goddelijke”

Na de wettelijke bekrachtiging heette Octavius: “GAIUSJULIUS CAESAR OCTAVIANUS”. Caesar staat hier in de titel als eerbetoon aan zijn adoptievader

J.Caesar en Octavius staat hier afgebeeld als de god Janus, verpersoonlijking van het verleden (J.Caesar) en de toekomst (Octavius).

Kz: voorstevan van een gallei naar rechts. Boven de gallei een globe met stralen. Naast de globe een meta (keerpunt)

De gallei staat hier voor het Romeinse rijk (globe met stralen=Romeinse rijk). De “meta” was een stenen zuil waar de paarden moesten keren tijdens wedstrijdrennen. Hier betekent dit dat dankzij Octavius het Romeinse Rijk aan een keerpunt gekomen is.

In de afsnede: COPIA = De originele naam van Lyon was COPIA FELIX MUNATIA

In 45 v C werd Julius Caesar dictator voor onbepaalde tijd; hij eigende zich de absolute macht toe, onderwierp de senaat, verbeterde het bestuur in de landprovincies, verenigde Italië, stichtte kolonies, verdeelde de gronden, romaniseerde de wereld en verduidelijkte de voorschriften van de armenzorg. Overigens renoveerde hij de stad Rome, stelde hij een nieuwe kalender vast en stimuleerde hij de letteren. Niets ontging hem. Maar waar Caesar er steeds meer van overtuigde raakte dat zijn macht moest evolueren naar een theocratisch koningschap, vergaloppeerde hij zich. Hij deed zelfs heel veel moeite om dit perspectief ingang te laten vinden in de zeden: het volk noemde hem reeds “DIVUS JULIUS” (de goddelijke Julius) en hij kreeg een eigen kalendermaand toegewezen (Julius=Juli). Maar niet iedereen was de zelfde mening toegedaan en toen hij op de Iden (15 maart) van Maart 44 v C naar de Senaat ging werd hij door de republikeinen onder leiding van Junius Brutus vermoord. De dood van Caesar loste helemaal niks op. De oude republikeinse instellingen waren teveel door elkaar geschud opdat er voor de republikeinen, die niet voorbereid waren op de tijd na Caesar, een kans bestond om terug te keren naar de vroegere situatie.

Marcus Antonius, Caesars legeraanvoerder probeerde de zaken weer op orde te stellen door zich als de opvolger van zijn beschermheer te noemen. Vrij snel verscheen er een kaper op de kust, een 18jarige eierzuchtige gevoelloze en methodische jongeman, die Caesar aangesteld had als zijn opvolger en met wie Antonius voortaan rekening moest houden: OCTAVIANUS. Samen met diens medestander Lepidius vormden ze het zogenaamde Tweede Driemanschap, dat Rome zijn wil oplegde. Maar binnen het driemanschap traden er eveneens veranderingen op. Op systematische, geleidelijke, bijna geruisloze wijze slaagde Octavianus erin zijn zienswijze te doen gelden in het Westen. Door achtereenvolgens de medestanders van M.Antonius, Pompeius en ten slotte Lepidus zelf uit te schakelen, werd Octavianus onmerkbaar de leider van Rome en uiteindelijk van het Westen. Toen was het de beurt aan M.Antonius die in de armen van Cleopatra droomde van de absolute monarchie en het Romeinse volk choqueeerde daar zijn ongegeneerd gedrag. De confrontatie vond plaats bij Actium in 31 v C. De overwinning was voor Octavianus. M.Antonius en Cleopatra pleegden zelfmoord.

Dertien jaar lang had Octavius een verbeterde strijd gevoerd en nu was hij de onbetwiste leider in het Westen en het Oosten. Hij ging tewerk zonder haast, met een ongelofelijk doorzettingsvermogen en een verbazingwekkende ambitie. Nu moest Octavianus die de geschiedenis inging onder de naam “AUGUSTUS”, deze nieuwe wereld organiseren.

Gerard Messiaen
(herbewerkt door H.Van Caelenberghe)

Aankondiging nieuw boek / Tijdschrift

Nieuwe boekupdate 3e editie augustus 2024:
Geldswaardige Documenten van de Nederlandsche Handel-Maatschappij - Monetary Documents of the Netherlands Trading Society 1888 – 1946.

Auteurs: A. J. Lansen and P. Plomp.

Dit boek en catalogus over de monetaire documenten van de Nederlandse Trading Society beschrijft, uniek voor het eerst, de intrigerende geschiedenis van de cashbestellingen van de 1800 en 1900 serie Medan, Menado en Gorontalo in het

Nederlandse Oost -Indië. Ook wordt de geschiedenis van de Shanghai Banknotes in detail behandeld, van de allereerste onderhandelingen om ze te laten drukken tot het uitleggen van de ontwerpen met historische afbeeldingen en bijbehorende informatie, circulatie en exemplaar bankbiljetten van 5 en 10 dollar, gedateerd 1 januari 1909. Een volledige beschrijving van de 50 en 100 dollar specimennotities van 1 januari 1922 is ook toegevoegd.

Boekdetails en bestelling:

Grootte: A4; Pagina's: 141. Afbeeldingen: in kleur.

Tekst: Nederlands en Engels.

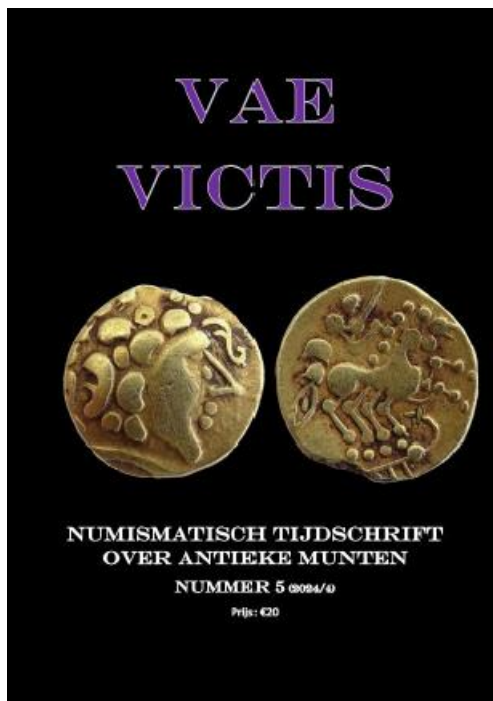
Prijs: 35,00 Euro, Ex. verzendingskosten. Betaling: per bankrekening of PayPal.

Bestellen via: E-mail: lansenkil@hotmail.nl of patrick@patrickp.nl

Postadres: A.J. Lansen - Haanderik 94 - 3401 ET IJsselstein (NL).

website: <https://www.patrickp.nl/c-2912049/catalogi-boeken> of <https://www.patrickp.nl/en/GB/c-2912049/catalogues-books/>

VAE VICTIS 5

verschenen 1/10/2024

Inhoud Vae Victis 5:

- Wat zit er in zijn zakken?

Geld in het oude Rome

- Aurei en hun waarde:

deel 5 – **Nerva en Trajanus**

- Gallia Belgica: **Hemistater met de bloem**

- Koopjes van het kwartaal

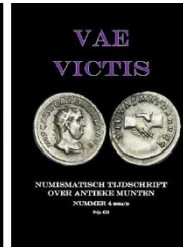
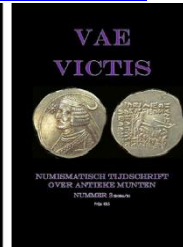
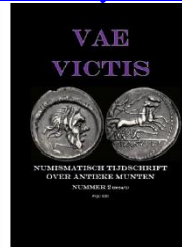
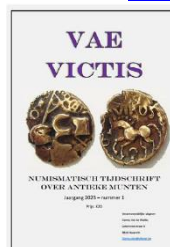
- **Contorniaten en proto-contorniaten**

- Evenementen 10-12/2024

Vae Victis richt zich tot iedereen die geïnteresseerd is in antieke munten, inclusief en misschien vooral leken.

Vae Victis-abonnement (4 nummers): € 60; Enkele nummers: € 20. Gratis verzending in België.

Contact: <mailto:danny.vdw@telenet.be>

MAUQUOY®

since 1875

SPECIALIST in
MEDAILLES - ERETEKENS - PENNINGEN

Wenst U meer te weten over de aangeboden mogelijkheden,
bezoek onze website of contacteer ons vrijblijvend.

www.mauquoy.com

medal@mauquoy.com

014/50.79.10

Gerealiseerde prijzen clubveiling

Resultaat clubveiling van 13 oktober 2024 - 90%

1	-	16	8,00	31	19,00	46	12,00	61	5,50
2	10,00	17	-	32	21,00	47	5,00	62	1,00
3	10,00	18	4,25	33	8,00	48	3,75	63	3,75
4	30,00	19	4,50	34	2,00	49	15,00	64	3,75
5	6,00	20	13,00	35	31,00	50	-	65	3,25
6	21,00	21	2,25	36	2,75	51	38,00	66	1,00
7	16,00	22	135,00	37	-	52	2,00	67	1,00
8	1,75	23	9,5	38	3,00	53	-	68	3,25
9	88,00	24	12,00	39	8,5	54	-	69	3,00
10	5,00	25	2,75	40	9,5	55	-	70	17,00
11	35,00	26	25,00	41	6,00	56	15,00	71	1,00
12	38,00	27	19,00	42	27,00	57	1,00	72	3,75
13	18,00	28	2,75	43	3,25	58	5,00	73	15,00
14	3,5	29	21,00	44	10,00	59	5,00	74	2,5
15	-	30	6,00	45	1,00	60	22,00	75	2,75

Veilingmodaliteiten

Elk lid kan loten binnenbrengen bij Koen, de clubveilingmeester.

Deze loten moeten vergezeld zijn van een lijst in 2-voud, met naam van de inbrenger, een beschrijving van de loten en hun inzetprijs, deze lijsten worden samen gecontroleerd en afgetekend. Deze formulieren zijn te bekomen aan onze bestuurstafel, ze kunnen ook gedownload worden van de clubwebsite: www.numismatica-herentals.be/veiling.

Elke bidder haalt tijdig vóór de veiling een biednummer af aan de tafel.

Door dit nummer duidelijk zichtbaar op te steken zal het bod automatisch verhogen, het lot wordt toegekend aan de hoogste bidder.

Het bod wordt verhoogd als volgt:

1–5 €: +25 cent

5–10 €: +50 cent

10–50 €: +1 euro

50–100 €: +2 euro

+100 €: +5 euro

Direct na afloop van de veiling gebeurt de afhandeling met kopers en verkopers met contante betalingen.

De veilingskosten bedragen: 7.5 % voor de koper, 7.5 % voor verkoper.

Voor gouden munten wordt er geen opgeld aangerekend.

De niet-verkochte loten worden gratis teruggegeven.

Veel succes!

Veiling 10 november 2024

start om 11.35

(deze lijst zal ook ter beschikking liggen bij de bestuurstafel)

De afbeeldingen van de gekleurde lotnummers zijn te zien op pagina 13.

nr	land	munt	jaartal	kw	mat	inzet	€
1	Gallia Belgica	Meldi - AE "EPENOS"	BC 60-40	F/ZF	AE	30,00	
2	Rome	Lucius Verus - as - afbeelding Fortuna - COS II	162-163	F	AE	20,00	
3		Postumus - antoninianus keerzijde MONETA AVG	260-269	PR	Ag	10,00	
4		Lot van 4 munten, o.a. as Augustus. Te bestuderen !		div	AE	1,00	
5	Byzantijnse Rijk	Lot van 4 munten, te bestuderen !		div	AE	1,00	
6	Brabant	Maria Theresia - kwart ducaton - Antwerpen	1752	F/ZF	Ag	30,00	
7		Maria Theresia - 1 oord - Brussel	1778	F/ZF	Cu	1,00	
8		Jozef II - 10 oorden - Brussel	1788	F	Ag	10,00	
9	Vlaanderen	Maria Theresia - schelling - Brugge	1750	F	Ag	10,00	
10	Luik	Théodore de Bavière - oord	1751	ZG/F	Cu	1,00	
11	België	Leopold I - 5 francs gelauwerd	1833	F/ZF	Ag	25,00	
12		Leopold I - 1 franc gelauwerd	1835	F	Ag	40,00	
13		Leopold I - 1 franc gelauwerd kleine ster	1838	F	Ag	40,00	
14		Leopold I - 2 1/2 francs klein hoofd	1849	ZF	Ag	50,00	
15		Leopold I - 2 centimes	1845	F/ZF	Cu	1,00	
16		Leopold I - 1 centime	1857	F	Cu	1,00	
17		Leopold II - 5 francs	1867	ZF+	Ag	25,00	
18		Leopold II - 50 centimes 1907 VL + 1909 FR		PR	Ag	10,00	
19		Leopold II - 1 franc	1881	F	Ag	25,00	
20		Albert I - 50 centimes 1911 VL, 1912 VL en 1914 FR		PR	Ag	5,00	
21		Leopold III - 4 x 50 centimes Bonnetain	div	div	Ni	1,00	
22	Hemiksem	gevangenisgeld - 1 centime	1833	F	Cu	2,50	
23	Gent	gevangenisgeld - 1 centime	1833	F	Cu	2,50	
24	Vilvoorde	gevangenisgeld - 5 centimes medailleslag	1833	F	Cu	2,50	
25	Hoogstraten	gevangenisgeld - 1 centime	ZD	ZF	Cu	2,50	
26	Azoren	Republiek (Portugal) - 100 escudos herdenkingsmunt	1986	PR	CuNi	2,00	
27		Republiek (Portugal) - 100 escudos herdenkingsmunt	1995	PR	CuNi	2,00	
28	Brits Oost Afrika	Georges V - 1 shilling	1925	PR	Ag	2,00	
29	Duitsland	Republiek - 10 euro herdenkingsmunt FIFA	2006	PR	Ag	11,00	
30		Republiek - 10 euro herdenkingsmunt Lucas Cranach	2015 G	PR	CuNi	11,00	
31	Frankrijk	Republiek - 1/2 franc	1845 B	F	Ag	5,00	
32	Frankrijk	Republiek - 1 centime	1848	F	Cu	1,00	
33		Republiek - 1 franc	1898	F	Ag	2,00	
34	Monaco	Albert II - 2 euro 20 Jaar Lidmaatschap UN	2013	PR	Bi	10,00	
35	Nederland	Zeeland - duit	1796	VG	Cu	1,00	
36		Willem III - 1/2 gulden	1863	F/ZF	Ag	5,00	

37		Willem III - 1 gulden	1863	F/ZF	Ag	10,00	
38		Wilhelmina - 1 gulden	1907	ZF	Ag	10,00	
39		Wilhelmina - 1/2 gulden	1908	F/ZF	Ag	5,00	
40		Wilhelmina - 1 gulden	1913	Zf	Ag	7,50	
41	Oekraïne	Republiek - 10 hryven - dag van de gevallen verdedigers	2020	FDC	CuNi	2,00	
42	Loten	België - 20 centimes mijnwerker - volledige reeks	div	div	Cu	1,00	
43		België - 25 centimes Michaux - 19 verschillende	div	div	CuNi	1,00	
44		België - 1 frank Bonnetain - 10 verschillende	div	div	Ni	1,00	
45		Frankrijk - 5 zilveren munten: 2 francs, 2 x 1 franc en 2 x 50 cts	div	div	Ag	10,00	
46		Frankrijk - Lot van 13 munten	div	div	div	1,00	
47		Italië - Lot van 10 munten	div	div	div	1,00	
48		Zuid-Afrika - Lot van 15 munten	div	div	div	1,00	
49		Nederland - Lot van 170 moderne munten	div	div	div	1,00	
50		Zwitserland - Lot van 7 munten	div	div	div	1,00	
51		Wereld - Doos van +- 2kg munten	div	div	div	1,00	
52	Penning	België - Broeders van Liefde - 0,50 + 1 + 2 + 5 francs		div	div	5,00	
53		België - Joris Verhaegen - Burgemeester Hulshout	1981	FDC	Ag	10,00	
54		België - Numismatica Tienen - Slag van Neerwinden		FDC	AE	1,00	
55		België - Oostmalle - gemeentepenning 50 mallers	1980	PR	Fe	1,00	
56		+ 900 gram jetons	div	div	div	3,00	
57		40 penningen - tokens - jetons		div	div	1,00	
58	Set	Frankrijk - BU set euro-uitgifte	2011	FDC	div	5,00	
59		België - Flanders Fields - Belgisch munthuis		FDC	CuNi	4,00	
60	Album	euro album leeg	1999-2000-2001	-	-	3,00	
61	Biljetten	Herentals - noodbiljet 50 centimes	29/03/1905	ZF	papier	10,00	
62		België - 1 franc - type rekeningen courant	27/08/1914	F	papier	20,00	
63		België - 100 francs model 1919	2/06/1925	F/ZF	papier	1,00	
64		België - 100 francs model 1919 blauw	2/07/1930	F/ZF	papier	5,00	
65		België - 100 francs model 1933 VL/FR	4/11/1944	F/ZF	papier	1,00	
66		België - 100 francs dynastie	6/07/1949	ZF	papier	3,00	
67		België - Setje fantasie/speelgoedgeld - 5 biljetten		FDC	papier	1,00	
68		Frankrijk - 100 francs serie 1944 / 8	1944	F/ZF	papier	1,00	
69		Groot-Brittannië - 5 pounds #378c	1980-1987	PR	papier	5,00	
70		Groot-Brittannië - 10 pounds	1980-1987	PR	papier	10,00	
71		Luxemburg - lot van 6 biljetten 5 & 10 francs	div	div	papier	1,00	
72		Nederland - 10 gulden type Meisje met Druiven	1940	ZF	papier	1,00	
73		Oostenrijk - 5 kronen Stad Wenen	1/11/1918	PR	papier	1,00	
74		USA - 1 dollar serie 1981	1981	PR	papier	1,00	
75		USA - 2 dollar serie 1976	1976	PR	papier	1,00	

div = divers **F** = fraai **ZF** = zeer fraai **Pr** = prachtig **FDC** = fleur de coin **UNC** = uncirculated
Ag = zilver **AE** = brons-koper **Fe** = ijzer **Cu** = koper **Ni** = nikkel **Al** = aluminium **Sn** = tin

Geselecteerde afbeeldingen uit onze veiling

Alle overige afbeeldingen van de veiling zijn te vinden op: www.numismatica-herentals.be/veiling

2

6

8

11

14

17

25

28

34

37

41

45

53

58

62

70

62

In onze veiling – lot 3

In onze veiling: lot nr. 3 - Uw geld is gewaarschuwd !

Geld maakt wel gelukkig, toch zeker de muntenverzamelaars. Wij dus.

En zeker wanneer je een muntje in je handen hebt met als onderwerp: “moneta” oftewel geld. Het onderwerp dat staat afgebeeld op deze Romeinse antoninianus van keizer Postumus. Of gaat het niet over geld...?

De munt is een antoninianus. De antoninianus is een munt die in gebruik was tijdens het Romeinse Rijk en had een waarde van 2 denarii. De munt was oorspronkelijk van zilver, maar werd gaandeweg gedevalueerd tot brons. Die devaluatie op zich is uiterst leuke en interessante lectuur. Het internet is all yours...

Colonia Claudia Ara Agrippinensium, het huidige Keulen, Duitsland 22mm ref. Cohen# 199

Vz: *Gedrapeerde buste van Postumus naar rechts, met stralenkroon. Omschrift: IMP C POSTVMVS P F AVG, de afkorting van Imperator Caesar Postumus Pius Felix Augustus.*

Hierbij zijn Imperator (opperbevelhebber), Caesar (naar Julius Caesar) en Augustus (de verhevene) de toenmalige standaardtitels van een keizer. De woorden Pius (plichtsgetrouwe) en Felix (de gelukkige) waren eveneens gebruikelijke toevoegingen aan de naam van de keizer.

Kz: *Juno staande naar links, weegschaal in de rechterhand en de hoorn des overvloed in de linkerhand. Omschrift: MONETA AVG Vertaling: Moneta Augusti (Geld van Augustus)*

Moneta

De godin afgebeeld op deze munt, is de godin Juno.

In het kort wie Juno is:

- **Familie:** oppergodin van het Romeinse pantheon. Getrouwd met Jupiter.
- **Godin van:** huwelijk, geboorte, vruchtbaarheid, beschermgodin van Rome, beschermgodin van vrouwen.
- **Grieks:** Juno is de tegenhanger van de Griekse Hera.
- **De Romeinse godin Juno is herkenbaar aan:** gans, pauw, koekoek, koe.

Op de noordoostelijke top van het Capitool, de belangrijkste van de zeven heuvels van Rome, bouwden de Romeinen in 345-344 v.Chr. een tempel voor haar. Hier werd ze aanbeden onder de naam Moneta, wat 'de waarschuwende' betekent. "Juno Moneta" dus. In het kort het verhaal:

In 387 v.Chr. probeerden de Galliërs in het holst van de nacht het Capitool in te nemen. De Galliërs hadden de Romeinse waakhonden uitgeschakeld, maar ze hadden één ding over het hoofd gezien: een troep ganzen bij de tempel. De ganzen begonnen te gakken, waarop het garnizoen wakker werd en de vijand verdreef.

De ganzen werden als verlengstuk van Juno beschouwd, die Rome had gered door de ganzen als goddelijke spreekbuis te gebruiken.

Dus, moneta ≠ geld ? Klopt. Of toch bijna. De oplossing ligt dus bij Juno en haar tempel. Want op de noordelijke top van het Capitool, de "Arx", stond op de plek waar tegenwoordig de kerk Santa Maria in Aracoeli staat, de Tempel van Juno Moneta.

Sinds 269 v.Chr. bevond zich hier ook de munt van Rome. Er werden dus munten geslagen in de tempel van Moneta. De moderne woorden als 'monetair', 'money' en 'munt' zijn van de bijnaam Moneta afgeleid.

Bronnen: Wikipedia – Numista - Historia - www

FC
Fleur de Coin
Numismatiek
Wierookstraat 35
B-9800 Deinze
info@fleurdecoin.eu
www.fleurdecoin.eu

VEILINGKALENDER 2024
L74: 23 februari - 4 maart
L75: 24 mei - 3 juni
L76: 23 augustus - 2 september
L77: 22 november - 2 december

1. Anarevito Horseman gold stater, struck in east Kent, c.AD 10-20. Only the second known. Found near Dover. PAS no: KENT-06/3/F. To be sold by Chris Rudd of Norwich, 17 November 2024.

At 11:00am, Saturday, 4th March 2024, metal detectorist John White, 75, made a remarkable discovery near Dover. He unearthed a screamingly scarce gold stater of Anarevito who, two-thousand years ago, was probably king of east Kent. He may also have been one of the first British slave traders that we know by name. This superbly preserved gold stater – one of the prettiest I’ve seen – is important for five reasons:

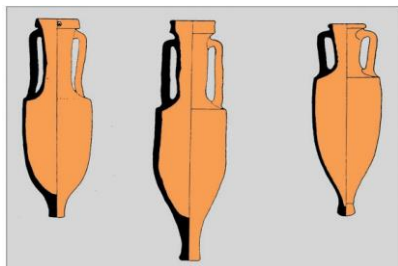
- Until recently Anarevito was utterly unknown. No ancient author had mentioned him. No modern historian nor archaeologist had ever heard of him. No coins bearing his name had ever been found.
- It is only the second gold stater of Anarevito recorded. The first was found in 2010 and is now in the British Museum.
- This one is unique, struck from different dies, with a slightly different inscription. It confirms beyond all doubt that the ruler’s name was Anarevito, not Avarevito which, until now, had been a possible reading of the legend.
- This second gold stater of Anarevito was discovered only a mile or so from the first and only seven miles from Folkestone which in the Late Iron Age was the most convenient port in Britain for ferrying folk to France (ancient Gaul). Dover didn’t become a popular cross-Channel port until Roman times.
- This fact, plus the fact most of the other gold and silver coins attributed to Anarevito have also come from east Kent, leads me to believe that, of all ancient British rulers, Anarevito, possibly based at or near Folkestone, was perhaps geographically best placed to export slaves from Britain and to import wine from Gaul. The two gold staters, both found not far from Folkestone, also hint that Anarevito had the financial and political power to profit from slave trading. David Holman, who has extensive experience of Kent’s Iron Age coins and archaeology, agrees. He writes: “The evidence of Anarevito’s gold staters indicates that he would have held a sufficient level of power to have been a likely beneficiary of slaves.”¹

That Iron Age Britain exported slaves to Gaul and that slaves were traded for wine in Iron Age Gaul are both well attested by ancient and modern authors. Strabo (c.60 BC-AD 10) said that slaves were one of Britain’s main exports, along with hides and hunting dogs.² The skull of a large Iron Age dog was found at Folkestone (a hunting dog scheduled for export?). Diodorus Siculus (first century BC) specifically linked the Gauls’ love of Italian wine to the Gallic slave trade. He wrote: “In exchange for a jar of wine they receive a slave, getting a servant in return for the drink.”³

2. Slave chain from Bigbury Camp, east Kent.

Plutarch, the Greek historian (c.AD 46-120), reports that Caesar was responsible for a million Gauls being captured and sold into slavery. This is celebrated on a silver denarius of Caesar which shows Gaulish captives with a trophy of captured arms. It is surely no accident that highly stylised images of this scene appear on three gold quarter staters (ABC 189, 192, 195) which were struck in Kent by Cantian kings who probably profited from selling captives to Romans in Gaul. Finds of these gold ‘trophy’ coins are concentrated in east Kent, including two from Folkestone.

3. Types of imported wine amphorae found in Kent.

Professor Sir Barry Cunliffe, Britain’s foremost authority on Iron Age Britain, writes: “Slaves were a valuable commodity in the Roman world and it is hardly surprising that British chieftains should capitalise on the fact... Slave-raiding, inspired by the profit motive, developed as trade with the Roman world increased following Caesar’s conquest of Gaul...Slaves become a cash crop practically overnight.”⁴

The obsession that Britain’s Late Iron Age kings had with Italian wine is best illustrated by their coins. Many are wreathed in grapevines, adorned with vine leaves and bunches of grapes, and veritably clanking with silver wine cups, wine bowls and other vinous vessels. Importing fine Italian wine was evidently big business in pre-Roman Britain and, looking at the evidence of coins, it seems that Britain’s biggest pre-Roman rulers were deeply involved in this cross-Channel booze business, not just for profit, not just for prestige, but also for political advantage. In my view, Verica, high king of the Regini and Atrebates (c.AD 10-40) wins first prize for promoting himself as a wine merchant. Just look at his magnificent vine leaf gold staters, quarter staters and minims (ABC 1193, 1211, 1307). Verica makes it clear that his power as a wine importer is linked to his sea-power (see ABC 1259), as does Amminus, king of east Kent (see ABC 462). There is also compelling evidence from archaeology and numismatics that the Iron Age kings of *Cantion* (modern Kent), especially those in east Kent, exported slaves to Gallo-Roman traders in exchange for wine and that by the first half of the first century AD high kings north and south of the Thames had, or desperately desired, a controlling interest in Kent’s lucrative slaves-for-wine commerce.

- An Iron Age slave-chain was found at Bigbury Camp near Canterbury, only 12 miles from the pre- Roman cross-Channel port of Folkestone. Indeed, some archaeologists believe that Cantian hillforts such as Bigbury and Oldbury may have been used as holding stations for captives before they were taken to the coast via the North Downs trackway prior to deportation to *Gallia Belgica* in northern Gaul.

4. Two ? slaves with amphora on coin from Kent, ABC 231. Similar ringed-bar on ABC 222

- Many fragments of Gallo-Roman amphorae (two-handled wine jars) have been found in east Kent, including a piece from Bigbury Camp and some from Folkestone.
- A silver unit known as ‘Cantian Wine Carriers,’ c.50-30 BC, ABC 231, found at *Vagniacis* (Springhead, coastal north Kent), shows two figures (slaves?) carrying a large, two-handled, Roman-style wine amphora between them. The two cabled bars with a ring at each end may represent

slave chains and could perhaps be the first contemporary image of Britain's Iron Age slave trade. A similar ringed bar can be seen on at least one other coin from Kent, ABC 222.

- A silver unit of Solidu, the last Celtic king of east Kent, c.AD 40-43 – he almost certainly ruled on behalf of Cunobelin, high king of the Catuvellauni, Trinovantes and Cantiaci – boldly features what to me looks like a slave chain on the obverse, with Neptune, the Roman sea-god, on the reverse (ABC 474). Significantly, Solidu's Neptune was copied from a coin of the Roman emperor, Caligula, who was tempted to invade Britain in AD 40 (presumably intending to land in east Kent) and whose Neptune coin commemorates his grandfather, Agrippa, a well known Roman naval hero. So, in several respects, Solidu's blatantly maritime and clearly pro-Roman coin reveals a strong connection between *Cantion*, cross-Channel slave trading and Rome.
- A similar 'slave-chain' coin, ABC 447, was struck by Sego 'the strong' or 'victorious' who seems to have ruled in east Kent for his father, Tasciovanos high king of the Catuvellauni. Having previously called Sego 'king of the cross-Channel slave traders', I'm still convinced he merits this title. He remains one of the most seriously underestimated warrior-kings of pre-Roman Britain; partly because time has been wasted wondering if the word *sego* and its abbreviations refer to a person, a place or a self-congratulatory epithet; and partly because Sego's comparatively small gold coinage in Kent has led some numismatists to suppose that he was short-lived and that his influence in Kent was also short-lived. In my opinion, neither supposition is correct. Sego's brother, Cunobelin, wouldn't have bothered to issue a special Cantian coin for him, paying Sego the very pointed, very public compliment of punning on his name, 'victorious', with a picture of Victory striding into Kent, flanked by the large letters S and E. Nor would Sego's famous son, Amminus (almost certainly the historical Adminius cited by Suetonius), have wasted precious silver in flattering Sego with a name-check on two Cantian coins if Sego had died 10-15 years earlier without making a big name for himself in Kent, or was still alive in Kent, but toothless and powerless. Yes, I agree with Dr John Sills that Sego was probably the father of Amminus.⁵

5. Grapevine wreath on coin of Sego's son, Amminus, c.AD 30-40, ABC 462v.

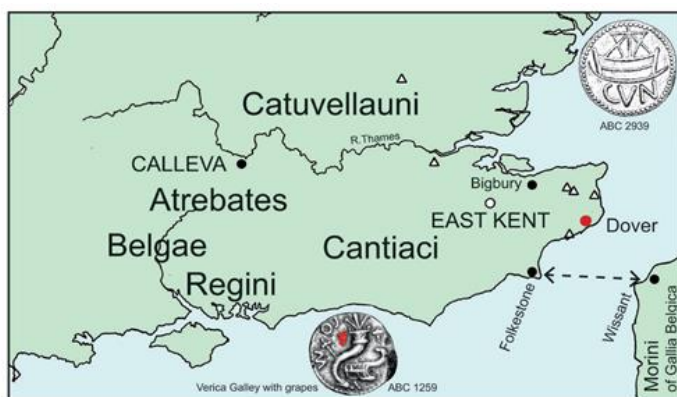
Dr Daphne Nash Briggs thinks so too.⁶ I believe that young Sego may have trained as a naval officer, possibly with the Roman fleet and that he quickly took control of his father's cross-Channel commerce, which probably included trading British slaves for Roman wine. Sego coin finds are concentrated in coastal east Kent, with one of his staters coming from Dover and another from a small island off the coast of Denmark.

6. Were ships like this (ABC 2P3P) used for Kent's cross-Channel slave trade?

- Even more significantly, a bronze unit of Cunobelin (ABC 2939), which everyone agrees was specially issued for use in Kent, features what I think may be a cross-Channel slave ship on one side, and SE (for Segó) on the other. Professor Sean McGrail, an expert on ancient boats, says: “If these Cunobelin ships had a waterline beam in proportion to their depth of hull, they would have been stable **seaworthy ships of good cargo capacity** [my emphasis], but not outstanding for speed. These characteristics, together with their weatherliness and their ability to operate from informal landing places, were necessary in **cross- Channel trade** [my emphasis].”⁷ In other words, these ships would have been ideal for ferrying a cargo of slaves from, say, Folkestone to Wissant (Caesar’s *Portus Itius*?), where Cantian flat linear potin coins have been found. The majority of provenanced Cunobelin/ Segó ship coins come from coastal east Kent where unusually high quantities of Gaulish coins have been found.

Who was Anarevito?

7. *Anarevito stateres found not far from Folkestone, coastal hub of Kent’s slaves-for-wine trade?*

Like much of the above, what follows is very speculative. Anarevito seems to have been a privileged prince from one of the richest, most famous royal families in pre- Roman Britain – a privileged prince who, I fancy, may have taken advantage of his position, geographical as well as familial, to become a cross-Channel slave trader. Perhaps born at *Calleva* (Silchester) in the last decade of the first century BC, Anarevito was probably a son of King Eppillus, who was first king of the Atrebates of Hampshire, then king of the Cantiaci of Kent. He was probably a grandson of King Commios, founder of the great philo-Roman ‘southern kingdom’ south of the River Thames. He was also probably a nephew of King Verica, who was high king of the Regini and Atrebates. I suspect that Anarevito’s life was determined and dominated by the life (and death) of his presumed father, Eppillus, whose name means ‘little horse’ but who in reality was an eagle, a predatory regal eagle (see ABC 408, 411, 1160 and 1169) who swooped on his elder brother Tincomarus, and replaced him as *rex* at *Calleva*, probably prompted by Augustus. Then, after winning more wealth, more captives and more wine in Hampshire, this marauding warlord went to Kent, where he grabbed another even richer kingdom, again doubtless with the consent – even encouragement – of

8. *Anarevito’s uncle was ‘vine leaf’ Verica, ‘king of wine merchants’. ABC 11P3, 1211, 1307.*

9. *Kent stateres of Anarevito’s father have prominent grapevine wreaths. ABC 384, 387.*

10. Solidus's ?slave chain and sea-god, ABC 474.

11. Iron Age settlement, Folkestone, with dog skull and Cunobelin Hunting Dog, ABC 2846. A safe port for Atrebatian slavers, Eppillus and Anarevito, not near Catuvellaunian rivals in north and eastern most Kent.

Augustus. I guess Eppillus took young Anarevito with him to help develop his new slaves-for-wine business in Kent. I also guess that the eagle and his eaglet nested high on the white cliffs of Folkestone, where they could see their shackled captives shipped off to Gaul and giant jars of Roman wine unloaded. A flight of fancy? Yes, but a substantial Iron Age settlement has been found at Folkestone – a clifftop settlement which would have overlooked the sea-eroded site of Folkestone's Iron Age port. Anarevito was the last king in Kent to mint gold coins, but not the first to profit from people-trafficking. He apparently succeeded Eppillus in Kent, but I doubt that he was as successful as his father or that he lasted long. If Segos was the king of Cantian slave traders, Anarevito was at best a short-lived prince.

Acknowledgements

I'm most grateful to David Holman for all his expert advice and information.

Sources cited

1. pers.comm. 14.7.2024. 2. *Geographica* 4.5. 3. *Bibliothèque* 5.26. 4. *Iron Age Communities in Britain* (1975 ed.) p.149, *ibid* (1991 ed.), p.524. 5. *Divided Kingdoms: The Iron Age coinage of southern England*, 2017, p.785. 6. *CR Auction 1P3*, 17.3.2024, p.1. 7. *Maritime Celts, Frisians and Saxons*, ed. S.McGrail, 1990, p.43-44.

Picture credits

1, 4, 5, 7, 8c, 10 Chris Rudd. 2. © Maidstone Museums. MNEMG 1991.35.20. 3. D.P.S.Peacock & D.F.Williams, *Amphorae and the Roman Economy*, 1986. 6. Jane Bottomley, 2009, © Chris Rudd. 8a, 8b, 9 F.W.Fairholt for John Evans, *The Coins of the Ancient Britons*, 1864, 1890. 11. site photo David Holman, settlement reconstruction Smith Kriek Productions, drone image John Stevens, skull photo Canterbury Archaeological Trust, coin drawings F.W.Fairholt for John Evans, 1864.

NOVEMBER 2024			
Vr. 1	19de Internationale beurs voor numismatische voorwerpen en archeologica EGMP ZW-Vlaanderen cultureel centrum "Het Spoor", Eilandstraat 6, 8530 Harelbeke		8.30 - 15 h.
Za. 2	EGMP Dendermonde	Zaal 't Klokske, Parochiecentrum Keur, Pijnderslaan 88, 9200 Dendermonde	12 - 16.30h.
	Gent-West Muntcentrale vzw	Centrum Reinaert, Reinaertstraat 28, 9000 Gent	12.30 - 15.30h.
	Europese Verzamelaars Beurs	Zaal "Lunch Garden", Boulevard du Souverain 240, 1160 Auderghem	8.30 - 12h.
	Numismatische Kring Hasselt	Cultureel Centrum Hasselt 'Vergaderzaal 1', Kunstlaan 5, 3500 Hasselt	13 - 16h.
Zo. 3	EGMP Leuven	Bowling ANGLO, Pleinstraat 53, 3220 Holsbeek	8.30 - 12.30h.
	EGMP ZW-Vlaanderen	Parochiaal Centrum "Kartouchke", Ingelmunsterstraat 8, 8870 Izegem	8.30 - 12h.
	Numismatica Edelweissje	Zaal "Sint-Katarina", N. Cleynaertsiaan 1, 3500 Hasselt	8 - 12h.
	Kon. Wase Ruilclub	Lokaal Puyenbeke Stadion, Watermolenstraat 104, 9111 Sint-Niklaas	9 - 12h.
Ma. 4	Veiling 59 - Karel de Geus Muntveilingen BV (en Di. 5 nov) Frans Bekersstraat 1a, 5504 JA Veldhoven (NL) Inlichtingen: (0031) 40 212 34 55 - www.kareldegeus.nl		
	KÜNKER (tot en met Wo. 6 nov) eLive Auction 84 elive-auction.de		8.15 - 16.15h.
Di. 5	C.N. Bruxelles	Bowlmaster, Rue Auguste Van Zande 45, 1080 Bruxelles	vanaf 18h.
Vr. 8	C.N. Verviers	Ecole Sacrés-Coeurs, Rue de la Moinerie 33, 4800 Petit-Rechain	18.30 - 21.30h.
Za. 9	Gent-West Muntcentrale vzw	Centrum Reinaert, Reinaertstraat 28, 9000 Gent	12.30 - 15.30h.
	Europese Verzamelaars Beurs	Zaal "Lunch Garden", Boulevard du Souverain 240, 1160 Auderghem	8.30 - 12h.
	C.N. Nivelles	Collège Sainte Gertrude, Faubourg de Mons 1, 1400 Nijvel	14 - 17h.
	Online veiling – IBRAHIM'S Collectibles - https://www.ic-auction.com		vanaf 13h.
Zo. 10	EGMP Herentals	Zaal St.-Antonius, Kapucijnenstraat 7, 2200 Herentals	8.30 - 12h.
	Vereniging Sint-Truidense Verzamelaars	Volkshuis Curieus, Breendonkstraat 48 te 3800 Sint-Truiden	7.30 - 12h.
	C.N. Val de Salm - Vielsalm	Salle Quartier de la Gare (à droite de la gare de Vielsalm), Rue de la Station, 6690 Vielsalm	9 - 12h.
	Online veiling – IBRAHIM'S Collectibles - https://www.ic-auction.com		vanaf 13h.
Ma. 11	EGMP Brugge	Lokaal C.M. Koningin Astridlaan 2, 8200 St Michiels-Brugge	vanaf 19h.
	53ste Internationale Numismatische beurs - Koninklijke Numismatica Tienen Cultuurzaal "Manege", Sint Jorisplein 25, 3500 Tienen		7.30 - 16h.
	HERITAGE AUCTIONS BELGIUM (tot Za. 16 nov) Coins, Currency and Medals Heritage Auctions Europe		
Di. 12	Numismatische Kring Zeeland	Hof Mondrian, Vrijlandstraat 28, 3537 EE Middelburg (NL)	13.30-16h
Wo. 13	Numismatische Kring Brabant	Cafézaal "Bar Le Duc", Korenbrugstraat 5-7, 5211 EG 's-Hertogenbosch (NL)	19.45 - 21.45h.

Do. 14	Jean Elsen & ses Fils s.a. Veiling Nr. 160 (tot en met Za. 16 nov) Tervurenlaan 65, 1040 Brussel Inl. Tel. 02/734.63.56 Fax: 02/735.77.78 E-mail: auctions@elsen.eu		
Za. 16	Gent-West Muntcentrale vzw	Centrum Reinaert, Reinaertstraat 28, 9000 Gent	12.30 - 15.30h.
	Europese Verzamelaars Beurs	Zaal "Lunch Garden", Boulevard du Souverain 240, 1160 Auderghem	8.30 - 12h.
	Medec (eretekens)	Zaal De Cluyse, Kerkhofblommenstraat 1, 2170 Merksem	12.30 - 16h.
Zo. 17	EGMP ZW-Vlaanderen	Cultureel Centrum 'Het Spoor', Eilandstraat 6, 8530 Harelbeke	13 - 16h.
	C.N. Liège	Centre 104 (Collège St-Servais), 104 Rue Saint-Gilles, 4000 Liège	8.30 - 12h.
	Go Collections	Salle Alpha, rue d'Himeji 156 (anciennement rue Wauters), 6000 Charleroi	8 - 12h.
Di. 19	Numismatische Kring Limburg	Lokaal "Le Theatre Hotel", Vrijthof 50, 6211 LC Maastricht (NL) (met lezing)	vanaf 19.30h.
Vr. 22	Veiling Nr. 76 - Fleur de Coin (tot Ma 2 dec) Wierookstraat 35, 9800 Deinze-Meigem; Inl. Tel. 09/233.31.38; Email: info@fleurdecoin.be		
Za. 23	EGMP Antwerpen	De Cluyse, Kerkhofblommenstraat 1, 2170 Merksem	12.30 - 16.30h.
	Gent-West Muntcentrale vzw	Centrum Reinaert, Reinaertstraat 28, 9000 Gent	12.30 - 15.30h.
	Europese Verzamelaars Beurs	Zaal "Lunch Garden", Boulevard du Souverain 240, 1160 Auderghem	8.30 - 12h.
	Ruilclub Achter Olmen	Technisch Instituut Sint-Jansberg, Weertersteenweg 135, 3680 Maaseik	13 - 16h.
Zo. 24	EGMP Aalst	Kring Sint-Jan Immerzeel, Rerum Novarumstraat 4 te 9300 Aalst.	9 - 16 h.
	EGMP Tienen	Zaal Café "t Hoekske", Oude Leuvensestraat 93, 3300 Tienen	9 - 12 h.
	Kon. Wase Ruilclub	Lokaal Puyenbeke Stadion, Watermolenstraat 104, 9111 Sint-Niklaas	9 - 12h.
	C.N. La Louvière	Salle de la maison du Peuple de Bracquegnies, Rue Joseph Wauters 63, 7110 Strépy-Bracquegnies	8.30 - 11.30h.
	Internationale Muntenbeurs - Verzamelaars Vereniging Tilburg vzw Hotel 'De Druiventros', Bosscheweg 11, 5056 PP Berkel-Enschot (NL) Inl. Tel: 0031 6 51800052 - mail: muntenbeurs@gmail.com		9 - 15h.
Za. 30	Europese Verzamelaars Beurs	Zaal "Lunch Garden", Boulevard du Souverain 240, 1160 Auderghem	8.30 - 12h.
	Ruilclub Achter Olmen	Technisch Instituut Sint-Jansberg, Weertersteenweg 135, 3680 Maaseik	13 - 16h.

Numismatica Zuidwest-Vlaanderen
Koninklijke Maatschappij

Afdeling van het
Europees Genootschap voor
Munt- en Penningkunde K.V.

Nodigt U uit op haar

**19^e Internationale ruilbeurs
voor
Numismatische voorwerpen en Archeologica**

Vrijdag 1 NOVEMBER 2024

Toegang publiek van 8.30u tot 15.00u in

**Cultureel centrum "Het Spoor"
Eilandstraat 6, 8530 – HARELBEKE**

Op 150m van het spoorwegstation!

Voor jullie veiligheid met camerabewaking!!

Grote parking rondom de zaal + parking in de Zuidstraat op 150m

Dranken en broodjes in de zaal te bekomen

Neem deel aan de steuntombola met 40 goud- en zilverstukken

Meer info?: [Facebook: Numismatica Zuidwest-Vlaanderen](#)

Tafelverhuur: €13,00/m voor 15 oktober 2023, na deze datum €14,00/m

(rekening IBAN: BE42 4650 1171 0154 BIC: KREDBEBB)

Toegang Leden ZW - VL Gratis!!

Leden EGMP en AEN 1,50€

Niet leden 3,00€

Inlichtingen: e-mail: urbain.hautekeete@skynet.be, Tf.: 0473/920506

KONINKLIJKE NUMISMATICA TIENEN

**53ste INTERNATIONALE NUMISMATISCHE BEURS
11 NOVEMBER 2024**

Cultuurzaal "Manège", Sint Jorisplein 25, 3300 Tienen
Open van 7.30 tot 16.00 u

Een 250-tal tafels staan ter beschikking, enkel voor numismatiek.

Alle gereserveerde tafels moeten ingenomen zijn voor 9.15hr.

Er is een gratis parking naast de "Manège".

Wij hopen jullie op 11 november zeer talrijk te mogen begroeten op onze
Internationale Beurs.

Route beschrijving vanaf E40 Autosnelweg:

Neem afrit 25 richting Tienen (N29), weg volgen en op het rond punt de 2de afslag nemen
(bij naderen rond punt, de linkerrijstrook nemen). Aan de 2de verkeerslichten linksaf slaan
(Goossensvest), rechtdoor en vervolgens de 2de straat rechts.

Na een 50 meter rij je links naar de parking van de "Manège".

Zorg dat u er dit jaar ook bij bent. Wij verwachten u !

HJR Fine Arts

sprl

Hadrien J. Rambach, expert

Rue du Noyer 282-28

1030 Bruxelles

☎ +33 659 604 736

✉ coinadvisor@yahoo.co.uk

Numismatique

Conseil pour l'achat et la vente
de monnaies antiques d'exception

Glyptique

Étude, achat et vente de pierres gravées
antiques, Renaissance et néoclassiques

Hadrien J. Rambach

Représentant pour la Belgique

MAISON PALOMBO GENÈVE

Prise de dépôts pour vente aux enchères

Cabinet Numismatique Maison Palombo

24 rue de la Cité

1204 Genève (Suisse)

☎ +41 223 109 197

✉ palombo.geneve@gmail.com

Comptoir Marseillais de Bourse

22 la Canebière

13001 Marseille (France)

☎ +33 491 549 394

✉ palombo@wanadoo.fr

Change et Numismatique Toulonnais

28 avenue Jean Moulin

83000 Toulon (France)

☎ +33 494 935 136

✉ comptoirdechange@wanadoo.fr

Jean ELSEN & ses Fils n.v.

VEILING 160 · 14, 15 & 16 NOVEMBER 2024

Verzameling middeleeuwse Luikse munten

Verzameling Franse gouden munten

WIJ AANVAARDEN UW VERZAMELMUNTEN, PENNINGEN EN
ERETEKENS VOOR ONZE VOLGENDE OPENBARE VEILINGEN

TERVURENLAAN 65
B-1040 BRUSSEL

TEL: +32-2-734.63.56
FAX: +32-2-735.77.78

info@elsen.eu
www.elsen.eu